

Kulturhistorisk karakterisering och bedömning

Rogberga kyrkogård

*Rogberga socken i Jönköpings kommun
Jönköpings län, Växjö stift*

Kulturhistorisk karakterisering och bedömning

Rogberga kyrkogård

*Rogberga socken i Jönköpings kommun
Jönköpings län, Växjö stift*

Rapport, foto och ritningar: la Manbo
Grafisk design: Anna Stålhammar
Tryckning och distribution: Marita Axelsson

Jönköpings läns museum, Box 2133, 550 02 Jönköping
Tel: 036-30 18 00
E-post: info@jkpglm.se
www.jkpglm.se

Utdrag ur tryckta och ajourhållna ekonomiska kartor är återgivna enligt tillstånd: Ur allmänt kartmaterial från Lantmäteriet. Medgivande 94.0133

© JÖNKÖPINGS LÄNS MUSEUM 2007

Innehåll

Inledning	7
Allmän kyrkogårdshistorik	9
Sammanfattande beskrivning	11
Rogberga kyrkogård	12
Kyrka och kyrkomiljön	12
Kyrkogårdens historik	13
Händelsehistorik	13
Beskrivning av kyrkogården idag	14
Allmän karaktär	14
Omgärdning	14
Ingångar	14
Vegetation	15
Gångsystem	15
Gravvårdstyper	15
Byggnader	15
Beskrivning av enskilda kvarter	16
Kvarter 1-6	16
Kvarter 7-8	17
Kvarter 9-16	18
Urnlund	19
Minneslund	20
Kulturhistorisk bedömning av kyrkogården i dess helhet	20
Att tänka på vid förvaltning av kyrkogården	21
Referenser	22
Tekniska och administrativa uppgifter	22

Inledning

Bakgrund

På uppdrag av Växjö stift genomför Jönköpings läns museum en kulturhistorisk inventering av kyrkogårdar och begravningsplatser inom stiftets del av Jönköpings län. Arbetet bekostas av medel från den kyrkoantikvariska ersättningen och påbörjades under år 2006 och det beräknas avslutas under år 2008. Inventeringen berör samtliga till Svenska kyrkan hörande kyrkogårdar och begravningsplatser, även sådana som har tagits ur bruk. Denna rapport utgör en delrapport i inventeringen vars resultat kommer att sammanställas och analyseras i en stiftsövergripande rapport.

Syfte

De stiftsövergripande inventeringarna syftar till att lyfta fram kyrkogårdarnas kulturhistoriska värden, att få en överblick av stiftets kyrkogårdar samt att sammanställa den enskilda kyrkogårdens historia. Inventeringen är avsedd att utgöra ett underlag i församlingens förvaltningsarbete och i de vård- och underhållsplaner som församlingarna arbetar med att ta fram. Inventeringarna ska vidare kunna användas i handläggningen av kyrkoantikvariska ärenden och för att bedöma var det är särskilt viktigt att stödja insatser med kyrkoantikvarisk ersättning.

Inventeringens uppläggning

Rapporten omfattar en historik över kyrkogården, beskrivning av de olika kvarteren och en kulturhistorisk karakterisering och bedömning. Arbetet har varit uppdelat i en fältdel med inventering och fotografering samt en arkivgenomgång. De aktuella arkiv som gåtts igenom har främst varit Länsstyrelsen i Jönköpings läns arkiv, Antikvarisk-topografiska arkivet i Stockholm (kopior hos länsstyrelsen) samt Jönköpings läns museums arkiv. I förekommande fall har även arkiv hos respektive samfällighet gåtts igenom. Utöver arkiv har uppgifter hämtats från aktuell litteratur, däribland hembygds litteratur. De i rapporten redovisade arkivuppgifterna utgör en sammanfattning av genomgångna arkiv och ska inte ses som en komplett beskrivning av händelser i kyrkogårdens historia. Arbetet inkluderar en omfattande fotodokumentation varav endast ett litet antal bilder använts i rapporten. Växjö stift, inklusive respektive församling, samt läns museet har rätt att fritt bruka fotografierna. För varje kyrkogård skrivs en delrapport med en sammanfattande kulturhistorisk bedömning där de kulturhistoriska värdena lyfts fram, samt en kortfattad beskrivning av kyrkomiljön och kyrkan.

Den kulturhistoriska bedömningen görs i samarbete med representanter från Växjö stift, Länsstyrelsen i Jönköpings, Kronobergs och

Kalmars län samt läns museerna i Kalmar och Växjö. En kulturhistorisk bedömning är aldrig definitiv utan hela tiden föremål för omvärderingar. Vid bedömningen tas hänsyn till dels varje enskild kyrkogårds egna värden, men också till värden i förhållande till andra kyrkogårdar i stiftet och övriga landet. Den kulturhistoriska bedömningen nämner i de flesta fall inte enskilda gravstenar utan beskriver värden och karaktärsdrag i stort. Inför varje planerad förändring eller större underhållsåtgärd skall tillstånd inhämtas från länsstyrelsen och varje ärende behandlas där från fall till fall. Utifrån den kulturhistoriska värderingen och karakteriseringen tas beslut om vilka åtgärder som är berättigade till kyrkoantikvarisk ersättning.

Fältarbete och rapporter har utförts av byggnadsantikvarie Ia Manbo vid Jönköpings läns museum. Rapporterna finns tillgängliga på Växjö stift, Länsstyrelsen i Jönköpings län, Jönköpings läns museum samt på respektive kyrklig samfällighet.

Allmän kyrkogårdshistorik

I stort sett alla våra landsortskyrkogårdar är jämnåriga med den första kyrkan på platsen, i de flesta fall medeltida. Efter flera hundra år av obruten kontinuitet är de också ännu i bruk. Från medeltidens kyrkogårdar finns dock väldigt litet bevarat. De viktigaste förändringarna som kristendomen införde gällande våra begravnings seder är att platsen för begravingarna skulle vara vigd och inhägnad. Den medeltida inhägnaden kunde bestå av en stenmur men vanligare var att den var uppförd av timmer, *bogårdsbalken*, ibland manshög. Till den typiska bilden av en medeltida inhägnad kyrkogård hör även *stigluckan* som både hade en symbolisk som praktisk funktion som port till den vigda jorden.

Den medeltida kyrkogården saknade ett tydligt system med gångar och kvarter. Man fortsatte dock den förkristna sedvänjan att gravsätta folk efter deras gårds- eller bytillhörighet, antingen i smala tegar eller i kvartersliknande grupper. Till ovanligheterna hörde att man satte en vård över graven, som istället endast markerades av en jordhög. Om en vård sattes upp var den av trä, undantagsvis av sten eller smide. Det var också vanligt att man använde sig av kyrkogården på ett nyttobetonat sätt, nämligen som betesmark. Det ingick troligen i många klockares löneförmåner att ha sina djur betandes på kyrkogården.

Den medeltida kyrkogårdens utformning levde kvar väldigt länge, och påminde mest om en äng med små gravkullar och enstaka spridda vårdar. I stort sett börjar förnyelsen under tidigt 1800-tal, men ännu vid sekelskiftet 1900 har många landsortskyrkogårdar kvar den typiskt medeltida ängskaraktären. Förnyelsen börjar i städerna, genom att gravsättningar på stadskyrkogårdarna förbjuds av hygieniska skäl. Enligt en kunglig förordning från 1815 måste begravingar innanför stadskärnan upphöra och *begravningsplatser* – utan andra kyrkobyggnader än t ex gravkapell – anläggas utanför stadsbebyggt område. Vidare skulle staten genom Överintendents-ämbetet ansvara för att de blev prydligt och hälsosamt anlagda. Runt om i landet anläggs begravningsplatser precis utanför stadskärnorna under de första decennierna av 1800-talet. De anläggs med symmetriska gångsystem och kvartersindelningar, trädplanteringar för att förbättra luftkvaliteten och stenmurar med smidesgrindar. I de arkitektoniskt anlagda begravningsplatserna exponerades vissa gravar tydligare än andra. Att begravas utifrån vilken gård eller by man hörde till ersattes nu av så kallade *köpegravar* och *allmänna gravar*. Detta var en social indelning där de som ville och hade förmåga att köpa sin gravplats både fick en större sådan för hela sin familj och en bättre placering utmed gångar eller nära entréerna. Köpegravarna anlades med grusbäddar och stenramar och senare

även häckomgårdningar. Andra begravdes kostnadsfritt utmed den *allmänna linjen* där man gravsattes i en kronologisk ordning, tätt intill den som hade begravts före och oberoende om ens man eller hustru eller övrig familj låg på annan plats. Gravvårdarna var oftast mycket små och oansenliga.

Trädkransen introduceras först på städernas begravningsplatser men når under 1800-talets slut även allt fler landsortskyrkogårdar. Då introduceras också de typiska *sorgeträden* med hängande växtsätt. I början av 1900-talet planläggs även kyrkogårdarna på landsorten i kvarter med symmetriskt lagda gångar, grusbäddar på gravarna och välklippta häckar eller stenramar runt om. Indelningen av kyrkogården mellan köpegravsområde och allmänt område speglar ett socialt uppdelat samhälle. Företeelsen levde kvar till in på mitten av 1900-talet (upphörde officiellt 1964) och ersattes då av kvarter med gravar i långa rader längs med *rygghäckar*. Samtidigt började man av rationella skäl ta bort stenramar, häckomgårdningar och grusbäddar för att ersätta det med gräsmattor. Den sociala utjämnningen av ståndssamhället avspeglas på kyrkogårdarna genom allt mer enhetliga gravvårdar utan titlar, oftast utförda i det liggande formatet 60x80 cm.

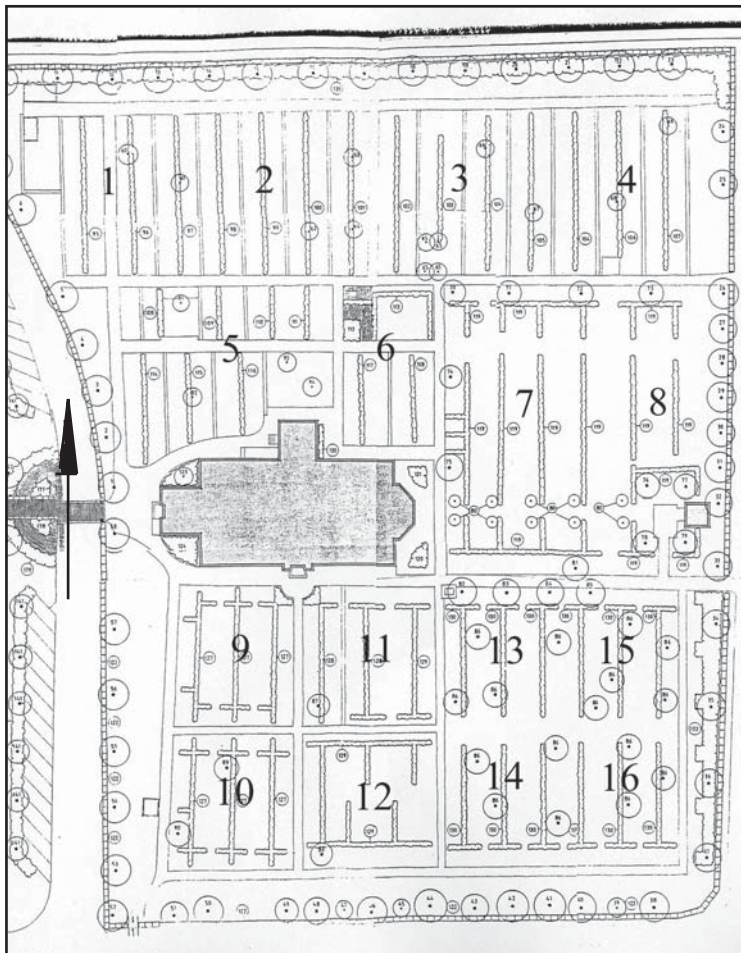
Från och med 1980-talet blir gravvårdarna återigen mer individualiserade. Idag ser vi en mångfald olika former på gravstenar från liggande naturstenar till mer fantasifullt utformade vårdar. Den ökade individualiseringen under 1900-talets slut speglas också genom de många olika begravningsformer som idag erbjuds. Förutom kistbegravning och urngravar med personliga vårdar, erbjuds också *minneslundar* för askor som grävs ner anonymt utan plats för namn men med gemensam plats för blommor, *askgravlundar* med en ofta konstnärligt utformad gemensam plats för namn och smyckning, *kistminneslundar* där kistor begravs anonymt och utan plats för namn, samt *kistgravlundar* där kistor begravs anonymt men där det finns en gemensam plats för namn och utsmyckning. Till detta kommer också de muslimska områdena, som ännu främst förekommer på stadskyrkogårdarna.

På 1920-talet började en ny typ av begravningsplats att anläggas, nämligen *skogskyrkogården*. En av de tidigaste i landet var skogskyrkogården i Skillingaryd från 1922. Dessa präglas av friväxande och naturligt förekommande träd, såsom gran, tall och björk. Endast sällan eller i begränsad omfattning används planterade och kultiverade träd.

Sammanfattande beskrivning

Rogberga kyrkogård har medeltida kontinuitet som begravningsplats. Tidigare stod här en medeltida kyrka 16 meter söder om den nuvarande som uppfördes 1868. Kyrkogården har utvidgats vid ett känt tillfälle, 1901. Kyrkan är placerad på den västra delen av kyrkogården som präglas av rygghäckskvarter från 1900-talets andra hälft. Efterkrigstiden har främst inneburit att kyrkogårdens grusytor, gravar och gångar, har ersatts med gräs och på så sätt har en enkel, prydlig och lättskött kyrkogård skapats. Kyrkogården avgränsas av en kallmurad stenmur i söder och en halvmur i norr och den omgärdas av en trädkrans med träd av olika ålder, främst lind och lönn men även ask och en ek.

Norr om kyrkan och längs den sydvästra muren finns kyrkogårdens äldsta och mest påkostade gravvårdar, i övrigt karakteriseras kyrkogården av låga och breda vårdar från 1900-talets andra hälft.

Gravkarta från 1965.

Rogberga kyrkogård

Kyrka och kyrkomiljön

Rogberga socken ligger sydöst om Vättern och gränsar i nordväst till städerna Jönköping och Huskvarna. I norr ligger Hakarps socken, i väst gränsar Rogberga till Ljungarums och Barnarps socknar, i söder till Ödestugu och i öster till Öggestorps socknar. Landskapet är en blandning av skog, lerslätt, berg och sandmo och ungefär halva Tenhultssjön ligger i socknen. Bygden har varit bebodd sedan åtminstone järnåldern, vilket visas av de fornlämningar som finns.

Rogberga kyrka ligger vid bredvid väg 31 på höjderna söder om Jönköping. Mellan vägen och kyrkogårdens västra mur finns en gräsyta med en trädrad samt en parkering för kyrko- och kyrkogårdsbesökare. Söder om kyrkogården ligger det före detta församlingshemmet som idag är privatbostad. I öster finns ett nybyggt församlingshem och nya personalutrymmen, i övrigt omges kyrkogården av hag- och åkermark.

Rogberga kyrka stod färdig 1868. Den byggdes på en höjdplatå vid vägen mellan Jönköping och Nässjö, 16 meter norr om den gamla kyrkan som hade anor från medeltiden. Ritningarna gjordes av Ludvig Hawerman. Kyrkan är nyklassicistisk med rektangulär plan och tresidigt kor. Fasaderna är spritputsade med slätputsade lisener och omfattningar. Sadeltaket och tornets tak är täckta med kopparplåt.

Ett äldre fotografi av okänt datum visar en mer ängslig kyrkogård utan strikt uppdelning i kvarter. (Foto: KMB)

Kyrkogårdens historik

Rogberga kyrkogård har använts allt sedan medeltiden. Den ursprungliga utsträckningen är inte känd men kyrkogården har haft ungefär den nuvarande sedan kyrkan uppfördes 1868. Att en ny kyrka ansågs nödvändigt hör förmodligen ihop med en ökande befolkning som på så många andra ställen under 1800-talet. Varför den nya kyrkan uppfördes 16 meter norr om den gamla är okänt men en anledning kan ha varit att den gamla på så sätt kunde användas tills den nya stod klar. Den enda kända utvidgningen av kyrkogården skedde 1901 och då åt norr. Fotografier från tidigt 1900-tal visar en annorlunda kyrkogård jämfört med idag, med en mer ängslig karaktär och gravvårdar som inte var uppdelade i kvarter som idag. På 1940-talet togs beslutet att rusta upp kyrkogården för att ge den ett mer modernt uttryck. Därvid togs vintergrönan bort från gravkullarna och en utveckling mot dagens kyrkogård tog sin början.

Förutom kyrkan finns ett bårhus på kyrkogården. Det är placerat vid den östra muren vid ingången mot församlingshemmet. 1937 lämnade dåvarande stadsarkitekten Göran Pauli in ett förslag till bårhus och 1938 stod det färdigt.

Det sena 1900-talet har endast inneburit små förändringar på kyrkogården, 1973 flyttades ett antal museivårdar och 1994 planterades ett antal rygghäckar om. 2000 inrättades en minneslund vid bårhuset efter krav att varje kyrkogård ska ha en minneslund.

Händelsehistorik

1868

Den nuvarande kyrkan byggdes, 16 meter norr om den medeltida. (Erixon IV)

1901

Kyrkogården utvidgades åt norr. (Växjö stift 1949)

1937

Ett förslag till bårhus lämnades av stadsarkitekten Göran Pauli. (ATA)

1938

Bårhuset stod klart. (JLM)

1940-50-talen

En upprustning av kyrkogården genomfördes för att göra den mer modern och tilltalande. Den gamla gravkulturen med vintergröna på gravkullarna togs bort. (JLM)

1963

Bårhuset renoverades och förseddes med kopparplåt på taket. (JLM)

1973

Fem äldre gravstenar som stått uppställda på kyrkogården flyttades till en bättre plats. (JLM)

1994

Tillstånd att byta ut tujahäckarna på kyrkogården mot idegran. (JLM)

2000

En minneslund inrättades vid bårhuset. (Alfredsson 061031)

Beskrivning av kyrkogården idag

Allmän karaktär

Rogberga kyrkogård är en typisk landsortskyrkogård med äldre högresta och påkostade gravvårdar nära kyrkans västingång, där de var som mest exponerade för besökare. Öster om dessa minskar gravvårdarna i storlek och de får den typiska formen från efterkrigstiden med låga och breda proportioner. Kvarteret i kyrkogårdens sydöstra hörn har de yngsta vårdarna och även dessa har en tidstypisk form från 1990-talet och framåt, med asymmetriska former. Mycket vegetation i form av rygghäckar och solitära askar och björkar ger kyrkogården en typisk efterkrigskaraktär.

Omgärdning

Kyrkogården omgärdas av en meterhög kallmur av kluven granit. Den norra delen av muren, från huvudingången i väst till ingången söder om bårhuset i öst, har fått karaktären av en halvmur genom att marken på kyrkogården sluttar upp till murens krön.

Ingångar

I väst finns kyrkogårdens huvudingång med grindstolpar av huggen granit med konisk avslutning. Ingången har inga grindar. I öst finns en öppning i muren, vilken leder till församlingshemmet. Denna ingång används främst av kyrkogårdspersonalen vid arbeten på kyrkogården. Vid kyrkogårdens sydvästra hörn finns en trappa över muren, förmodligen har detta varit den närmaste vägen till det gamla församlingshemmet.

Kyrkogården omgärdas av en stenmur som i den norra delen fungerar som halvmur. Tillsammans med trädkransen av lind, lönn och ask är den ett viktigt och typisk drag för landsortskyrkogården.

Vid det gamla församlingshemmet finns en trappa över muren

Vegetation

Kyrkogården omgärdas av en regelbunden trädkrans av främst lind och lönn men även ask och en ek. Lönnarna längs den södra muren är yngre än de övriga träden. I alla kvarter finns rygghäckar av olika slag: i söder avenbok, måbär och oxbär, öster om kyrkan idegran och aronia och i norr idegran, spirea och ölandstok. Längs den södra och västra muren fram till ingången växer idegransbuskar med jämna mellanrum. I norr omgärdas en grav av paraplyalmar. Kyrkogården ger ett lummigt intryck med de träd, björk och ask, som finns över hela området.

Gångsystem

Kyrkogården har ett enkelt gångsystem av grus, vilket löper runt kyrkan och delar de stora gräsklädda gravkvarteren i mindre ytor.

Gravvårdstyper

På Rogberga kyrkogård finns ett brett spektrum av gravvårdar, åldern på vårdarna spänner mellan 1806 och 2006. De äldsta vårdarna är högresta och påkostade med utsmyckningar. Vid 1930-talets början blev vårdarna enklare med en låg och bred form, ofta har dessa klassicerande element som kolonner eller tympanonfält. Under resten av 1900-talet behåller vårdarna de låga och breda proportionerna men vårdarna blir allt enklare med liten eller ingen utsmyckning. Från 1990-talet och framåt blir det allt vanligare med asymmetriska former med den naturliga stenen som förebild. Yngre stenar är också i högre grad polerade.

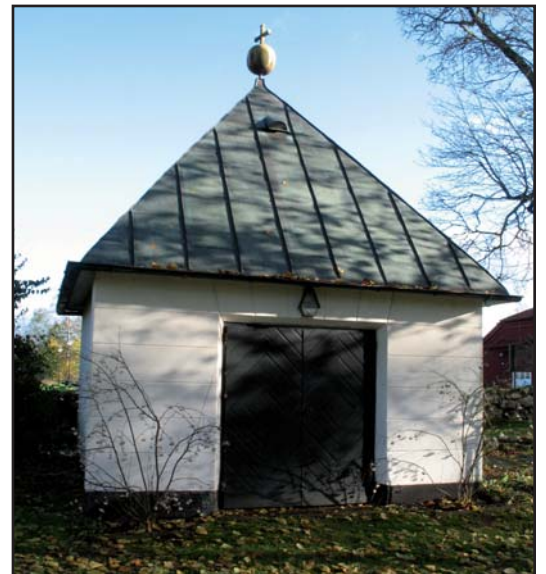

Byggnader

Förutom kyrkobyggnaden finns ett bårhus på kyrkogården. Det är beläget vid den östra kyrkogårdsingången och uppfördes 1937 efter ritningar av Göran Pauli. Bårhuset har en kvadratisk form och är täckt med ett tälttak i koppar. Taket kröns av en förgylld glob med ett kors. Bårhusets fasader är putsade med kvaderindelning och avfärgade i vitt.

En stor vidd av gravvårdar finns på Rogberga kyrkogård. Ju yngre gravvården är desto vanligare är det med mer asymmetriska former.

Göran Pauli ritade bårhuset som står vid minneslunden på kyrkogårdens östra del.

Beskrivning av enskilda kvarter

Kvarter 1-6

Allmän karaktär

Kvarteren är den norra delen av kyrkogården, med gravvårdar längs med den norra muren och i nord-sydliga rader på en gräsklädd yta. Gravraderna delas upp av rygghäckar, relativt nyplanterade, med omväxlande idegran och antingen spirea eller ölandstok. I väst finns de största och mest påkostade gravvårdarna och ju längre österut desto yngre vårdar. Över hela området finns björk och ask planterade och dessa tillsammans med trädkransen av lind och rygghäckarna ger kvarteret en parkliknande karaktär.

Gravvårdstyper

Gravvårdarnas ålder sträcker sig från 1872-2006 och antalet är relativt väl utspritt över 1900-talet med ett visst övertal från 1920-30-talen. Längst i väster, närmast kyrkoingången, finns flest äldre, stora och påkostade vårdar. Traditionellt har det området varit ett av de mer eftertraktade eftersom gravvårdarna här var som mest exponerade för kyrkobesökare. Under 1900-talet förenklades gravvårdarna allt mer och sociala skillnader utjämnades på kyrkogården. Den mest vanliga formen blev den låga och breda. Vårdarna från mellankrigstiden är utsmyckade med inspiration i klassicismen och kan vara flankerade av kraftiga kolonner eller så finns dekorationen inhuggen i stenen. Efterkrigstidens vårdar är ytterligare förenklade, de har fortfarande den låga och breda formen men dekorationen blir enklare tills den helt försvinner. Gravvårdar från 1990-talet och framåt har en mer asymmetrisk form, det blir dessutom allt mer vanligt med högpolerade vårdar. Tre grusgravar finns i kvarteret varav två med olika typer av järnstaket. Titlar är vanligt förekommande och visar på typiska äldre yrken i Rogberga med omnejd såsom: hemmansägare, stationsmästare, skräddaremästaren, organist

Ovan en typisk gravvård från mellankrigstiden med klassicerande element.

och fanjunkaren.

Bautastenen är en vanlig form för gravvårdarna på den norra delen av kyrkogården. De flesta är högresta och placerade på en sockel.

Kulturhistorisk bedömning och karaktär

Kvarteret har en ålderdomlig karaktär som ges av de äldre vårdarna tillsammans med vegetationen. Tyvärr har flertalet grusgångar såtts igen med gräs men kvarteret har kvar många av de drag som fanns hos en kyrkogård under första hälften av 1900-talet. Rygghäckar och äldre träd är värdefulla delar och bör bevaras. Äldre gravvårdar bör få stå kvar på ursprunglig plats och nytillskott bör behandlas restriktivt.

Kvarter 7-8

Allmän karaktär

Kvarteret är beläget öster om kyrkan mellan kvarter 6 och kyrkogårdsmuren. Gravvårdarna är placerade i nord-sydliga rader på en öppen gräsyta. Gravraderna avgränsas av rygghäckar av idegran eller aronia. Rygghäckarna är relativt nyplanterade.

Gravvårdarna förändras under 1900-talets andra hälft mot en mer enkel och diskret utformning.

Gravvårdstyper

Gravvårdarna i kvarteret är små och har låga och breda proportioner. De flesta är från 1960-70-talen. Två vårdar finns från 1890-talet och dessa skulle kunna vara en rest efter allmänna linjen men detta är svårt att avgöra utifrån endast två vårdar. Titlar förekommer på ett fåtal av vårdarna till exempel hemmansägare, kvarnägare, skräddaremästare och sjökaptten.

Kulturhistorisk bedömning och karaktär

Kvarteret har en homogenitet som var vanlig under efterkrigstiden med regelbundet placerade vårdar i upprepade rader. Kvarteret känns idag splittrat genom sin typiska 1900-talskaraktär och de nyplanterade rygghäckarna men detta kommer tiden att lösa. Vegetationen är viktig för upplevelsen av kvarteret liksom de likartat utformade gravvårdarna. Enkelheten i kvarteret bör bevaras.

Kvarter 9-16

Allmän karaktär

Kvarteret sträcker sig över den södra delen av kyrkogården och har en relativt likartad karaktär över hela området. Det delas på mitten av en grusgång och de två delarna består av gräsytor med rygghäckar och längs dessa placerade gravvårdar. I öster finns de flesta yngre vårdarna samlade i det som tidigare var allmänna linjen-kvarteret på kyrkogården. Här är gravvårdarna placerade mot rygghäckar av oxbär som har en tydlig avslutning mot norr och söder. Väster om detta område består rygghäckarna av måbär och allra längst i väster finns rygghäckar av avenbok. I öster finns även flertalet björkar planterade, vilka ger ett lummigt intryck.

Gravvårdstyper

Kvarteret domineras av vårdar från 1900-talets andra hälft. I området i öster finns flest yngre vårdar. Dessa känns igen på sin asymmetriska form och, i många fall, blankpolerade yta. Området var

ursprungligen avsatt för allmänna linjen och idag finns cirka 15 gravvårdar kvar av dessa. De känns igen på sin anspråkslösa storlek, att de är kronologiskt placerade och att de är ensamgravar. Mellan den södra muren och grusgången norr om denna finns en rad med gravvårdar, främst från 1980-talet, som har en något högre och smalare form, i övrigt finns i kvarteret främst låga och breda gravvårdar. Längs muren i väster finns en rad med äldre, högresta och påkostade gravvårdar. De är i många fall resta över kyrkoherdar och detta var en av de mest betydande platserna att begravas på. Nämnas kan att i kvarteret finns två gravvårdar över kyrkoherde Svalander som avled 1883, en i det tidigare allmänna linjen-kvarteret och en, bredvid hustru och dotter, vid den västra muren. Det är okänt var kroppen ligger begravd. I kvarteret finns sparsamt med titlar, av dessa kan nämnas charkuterihandlanden, köpman, fabrikör, riksdagsmannen och folkskollärarinnan.

Den moderna värden med asymmetrisk form och blankpolerad yta står i kontrast till den oansenliga värden från allmänna linjen. Till vänster två högresta vårdar längs den västra muren.

Kulturhistorisk bedömning och karaktär

Kvarteret har en enkel disposition med ett fåtal sammanhållande element, i form av rygghäckar och gräsytor, som ger området en typisk 1900-talskaraktär. Rygghäckar har avlägsnats i kvarter 12 vilket lett till att gravvårdarna ser ut att planlöst ha placerats på gräsytan, kvarteret skulle vinna på att dessa rygghäckar återplanterades. De resterande gravvårdarna från allmänna linjen bör absolut bevaras på plats, dessa börjar bli så pass ovanliga att strukturen med köpegravar och allmänna linjen blir allt mer svårforcerad.

Urnlund

Allmän karaktär

Urnlunden inrättades 1988 och är belägen längs med den södra delen av den östra muren. Lunden är en smal gräsyta mellan en grusgång och själva muren. Marken sluttar upp till murens krön och blir bakgrund till gravvårdarna.

Gravårdstyper

I kvarteret finns typiska urngravvårdar: små runda naturstenar med diskret eller ingen dekoration. I lunden finns dessutom äldre gravvårdar sekundärt placerade.

Kulturhistorisk bedömning och karaktär

Det kulturhistoriska värdet är främst kopplat till kvarterets tidstypiska utformning och till vårdar med person- eller lokalhistoriskt värde.

Minneslund

Allmän karaktär

Minneslunden inrättades 2000 efter krav på minneslund på varje kyrkogård. Den är belägen vid bårhuset vid den östra murens ingång. Den består av en murad rundel med kulturväxter och ett ljusbord. Minneslunden omgärdas av en låg aroniahäck.

Kulturhistorisk bedömning och karaktär

Minneslunden har en diskret och enkel framtoning, det kulturhistoriska värdet är främst förknippat med estetiska värden samt dess roll som en tidstypisk företeelse från 1900-talets slut.

Kulturhistorisk bedömning av kyrkogården i dess helhet

Rogberga kyrkogård har medeltida kontinuitet. 1868 invigdes den nuvarande kyrkan som hade uppförts 16 meter norr om den gamla medeltida. Idag har kyrkogården en typisk landsortskaraktär från mitten av 1900-talet. Den omgärdande stenmuren kan i söder härstamma från 1868, då den delen fick sin nuvarande utsträckning, och i norr från 1901 de kyrkogården utvidgades. Den bör bibehållas i så stor utsträckning som möjligt. Den äldre trädkransen av lönn, lind och ask är viktig för karaktären liksom de träd som står plant-

erade inne på kyrkogården. Dessa ger en mer parklik kyrkogård, vilket var ett vanligt ideal under början av 1900-talet. Kyrkogården rymmer information om personer som levtt och dött, yrken som försvunnit, om namn på gårdar och orter som kanske inte längre finns kvar. Vårdar med dessa uppgifter innehar kulturhistoriska värden genom det de berättar om Rogberga sockens historia. Under 1940-50-talen genomgick kyrkogården en upprustning för att bli mer modern och tilltalande och det är denna kyrkogård som vi ser idag, med stora gräsytor delade av rygghäckar av olika slag. Längs den västra murens södra del och norr om kyrkobygganden finns kyrkogårdens äldsta gravvårdar. De är påkostade och i många fall högresta och ger en ålderdomlig karaktär till området som avviker från den övriga kyrkogården. Två av kyrkogårdens bevarade grusgravar finns här. Området öster om kyrkan har en sammanhållen karaktär genom kvarterets likartade vårdar vilket kan härledas till att de flesta vårdar är från 1960-70-talen. I sydost finns ett femtontal gravvårdar från allmänna linjen bevarade. Dessa bör stå kvar på ursprunglig plats för att visa på det system med köpegravar och allmänna linjen-gravar som tidigare var allena rådande på landets kyrkogårdar. I övrigt domineras området av moderna gravvårdar från 1980-talet och framåt. .

På en kyrkogård är det naturligt att gravvårdar ändras och gravrätter återgår och får ny ägare. Det är dock viktigt att man i den långsiktiga förvaltningen är uppmärksam på att bevara de olika delarnas karaktär och gravvårdar från alla tider.

Att tänka på vid förvaltning av kyrkogården

- Gravvårdar äldre än cirka 1940, med eventuella grusbäddar och omgärdningar, är betydelsefulla som vittnesbörd om gravkonstens utveckling och stadens historia.
- Trädkransen har stor betydelse för upplevelsen av kyrkogården. Äldre träd bör stå kvar och trädkransen bör bibehållas.
- Rygghäckarna har en femtioårig tradition på Rogberga kyrkogård och har en stor del i den kulturhistoriska karaktären som rums-skapande element.
- Gravvårdar ur allmänna linjen bör bevaras på ursprunglig plats. Nya vårdar kan med fördel placeras på tomma gravplatser i det aktuella kvarteret.
- I kvarter 12 med rygghäckar av måbär bör dessa återplanteras där de avlägsnats, för att öka förståelsen av kvarterets uppbyggnad.
- Vårdar äldre än 1850 och vårdar av järn skall finnas med på kyrkans inventarieföreteckning.

Referenser

Tryckta källor

Erixon, Sigurd, mfl, (red.) Sveriges bebyggelse :statistisk-topografisk beskrivning över Sveriges städer och landsbygd. Landsbygden. Jönköpings län, del IV, Uddevalla 1952

Arkiv

Antikvarisk Topografiska Arkivet, genom kopior i Jönköpings länsstyrelses arkiv (ATA)

Jönköpings läns museums arkiv (JLM)

Växjö stifts frågelista 1949

Muntliga källor

Tommy Alfredsson, kyrkogårdsvaktmästare Rogberga-Öggestorps församling, 061031

Phebe Eklund, kartingenjör, Lantmäteriafdelningen, Jönköpings kommun. 061201

Tekniska och administrativa uppgifter

Jönköpings läns museums dnr: B336/05
 Beställare: Växjö stift
 Fastighetsägare: Rogberga-Öggestorps församling, Svenska kyrkan
 Rapportansvarig: Ia Manbo
 Foto: Ia Manbo
 Län: Jönköpings län
 Kommun: Jönköpings kommun
 Socken: Rogberga socken
 Fastighetsbeteckning: Rogberga 4:1
 Belägenhet: Ekonomiska kartans blad Rogberga 7E 0b

Dokumentationsmaterialet förvaras i Jönköpings läns museums arkiv

Jönköpings läns museum genomför under 2006-2008 kulturhistoriska karakteriseringar av länets kyrkogårdar. Kyrkogårdarna dokumenteras, deras historia beskrivs och deras kulturhistoriska värde preciseras.

Kyrkogården bär på minnet av samhällets tidigare generationer. Här finns titlar på yrken som försvunnit men varit viktiga för bygden. Kyrkogården speglar ortens sociala sammansättning, äldre gårds- och ortnamn som kanske är på väg att försvinna. Enskilda gravvårdar erinrar om forna tiders omsorg om de avlidnas minne. Rogberga kyrkogård har medeltida ursprung och präglas idag av förändringar genomförda under 1900-talet. Kyrkogården har en sammanhållen karaktär med stenmur, trädkrans och rygghäckar. Här finns såväl påkostade vårdar som rester av allmänna linjen.

